

Отримання дозволу на виїзд дитини за межі України тимчасово або на постійне місце проживання

№21, 23 травня 2024



Ольга Філь,
Адвокат
Адвокатського об'єднання SLA Attorneys

З початком військової агресії росії проти України питання виїзду українців за кордон набуло найбільшої актуальності за всю історію незалежності нашої держави.

На жаль, на цей час актуальним є й питання виїзду українських дітей за кордон.

У контексті отримання дозволу на виїзд дітей за межі території України передусім варто звернути увагу на норми [ст. 313 Цивільного кодексу України](#), якою передбачено право на свободу пересування.

Так, згідно з положеннями зазначеної [статті ЦК України](#) фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право на вільне самостійне пересування територією України та на вибір місця перебування.

Фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років, має право пересуватися територією України лише за згодою батьків (усиновлювачів), опікунів і в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони вповноважили.

Фізична особа, яка не досягла шістнадцяти років, має право на виїзд за межі України лише за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальників і в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони вповноважили, крім випадків, передбачених законом.

Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на вільний самостійний виїзд за межі України.

Отже, після досягнення шістнадцятирічного віку жодні дозволи чи супровід для виїзду дитині не потрібні.

Порядок здійснення права громадян України на виїзд з України та в'їзд в Україну, порядок оформлення документів для закордонних поїздок, випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України та порядок розв'язання спорів у цій сфері врегульовано [Законом України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України"](#) від 21.01.94 р. № 3857-XII.

Водночас порядок та умови перетинання громадянами України державного кордону визначено [Правилами перетинання державного кордону громадянами України](#), затвердженими [постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.95 р. № 57](#) (далі – Правила).

Належне законодавче врегулювання питання порядку виїзду українських дітей за кордон із боку держави та чітке нормативне врегулювання зазначеного питання, безперечно, сприяє захисту прав дітей і мінімізації випадків незаконного вивезення їх з України.

Так, у зв'язку з дією на території України воєнного стану нині діють положення [Правил](#), згідно з якими виїзд за межі України дітей, які не досягли шістнадцятирічного віку, можливий без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків у випадках виїзду дітей:

– у супроводі одного з батьків – за наявності свідоцтва про народження дитини (якщо немає паспорта громадянина України), документів, які посвідчують особу дорослого;

– у супроводі баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима – за наявності свідоцтва про народження дитини, документів, які підтверджують родинні зв'язки супроводжуючого з дитиною, і документів, які посвідчують особу дорослого;

– у супроводі інших осіб (які не є родичами дитини) – за наявності письмової заяви одного з батьків про вповноваження такої особи на вивезення дитини за кордон (така заява повинна бути завіреною органом опіки та піклування) або нотаріально завіреного дозволу на виїзд дитини за кордон і документів, які посвідчують особу дорослого.

З викладеного вбачається, що положення **Правил** передбачають можливість перетину українського кордону дитиною в супроводі родичів за наявності свідоцтва про народження.

Однак не можна залишити поза увагою той факт, що відповідно до чинного законодавства України кожен громадянин України, який досягнув чотирнадцятирічного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України.

Зазначене свідчить про те, що в надзвичайних умовах життя українців держава реалізує можливість забезпечення перетину кордону дітьми у спрощеному порядку. Водночас обов'язок отримати паспорт громадянина України для осіб, які досягли чотирнадцятирічного віку, є незмінним.

Для перетину кордону з дитиною обов'язковим є також дотримання вимог країни, яка приймає українців. Варто наголосити на тому, що наявності лише свідоцтва про народження дитини може бути недостатньо для її в'їзду в іншу країну.

Це необхідно врахувати під час планування й підготовки до виїзду дитини з України й узгодити відповідність наявних у супроводжуючого документів вимогам країни, що приймає.

Чинними нині положеннями **Правил** також передбачено, що рішення щодо надання дозволу на виїзд за межі України особі чоловічої статі, яка супроводжує дитину, що не досягла шістнадцятирічного віку, приймають з урахуванням належності супроводжуючої особи до переліку категорій осіб, звільнених від військової служби та мобілізації, за наявності в неї підтвердних документів.

Зазначене потрібно врахувати чоловікам у разі супроводу дітей для виїзду за кордон, оскільки це положення зобов'язує осіб чоловічої статі завчасно отримати відповідні документи, які підтвердять дозвіл на перетин ними кордону в умовах воєнного стану.

Попри те, що процедуру отримання дозволу на перетин дитиною державного кордону на цей час спрощено, батьки також не позбавлені можливості вивезення дітей, які не досягли шістнадцятирічного віку, у супроводі одного з батьків або інших осіб, уповноважених одним із батьків за нотаріально посвідченою згодою другого з батьків.

Держава "тримає руку на пульсі" в контексті актуальності теми отримання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд дитини за межі України та реагує на злободенні запити суспільства.

Так, у постанові від 07.11.2023 р. № 1160 Кабінет Міністрів України погодився з пропозицією Міністерства юстиції та Міністерства цифрової трансформації стосовно реалізації експериментального проєкту щодо надання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років, у супроводі другого з батьків і затвердив **Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років, у супроводі другого з батьків у формі заяви, сформованої засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг.**

Цим документом визначено механізм надання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років, у супроводі другого з батьків у формі заяви, сформованої засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг.

З-поміж основних аспектів реалізації проєкту й отримання дозволу засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг варто виокремити такі:

– заяву про надання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років, у супроводі другого з батьків батьки формують із використанням мобільного додатка Порталу "Дія" після проходження ними електронної ідентифікації та автентифікації, зокрема, з використанням інтегрованої системи електронної ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису та/або інших засобів ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу;

– кожен із батьків може надати згоду на виїзд дитини у формі заяви одним із таких способів:

1) з власної ініціативи того з батьків, який надає згоду другому з батьків на виїзд дитини, – через формування заяви з накладенням на неї віддаленого кваліфікованого електронного підпису "Дія.Підпис" ("Дія ID");

2) надання відповіді на запит від того з батьків, який має намір тимчасово виїхати з дитиною за межі України, – через накладення віддаленого кваліфікованого електронного підпису "Дія.Підпис" ("Дія ID") на заяву, сформовану другим із батьків;

– заяву про надання дозволу на тимчасовий виїзд за межі України дитини потрібно сформувати щодо кожної дитини окремо;

– формування заяви є безоплатним;

– строк дії згоди одного з батьків на виїзд дитини не може становити більше ніж один рік із дня підписання відповідної заяви.

Заява про надання згоди одного з батьків на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років, повинна містити інформацію про: одного з батьків, який має намір тимчасово виїхати з дитиною за межі України, відомості про дитину та про того з батьків, який надає згоду на виїзд дитини.

Водночас, якщо відомості, зазначені в заяві, надано не в повному обсязі, не відповідають вимогам арифметичного та формату-логічного контролю або не підтверджуються відомостями з державних електронних інформаційних ресурсів, формування заяви засобами мобільного застосунку припиняється.

Отже, можливість отримати дозвіл одного з батьків на виїзд дитини за кордон за допомогою мобільного застосунку "Дія" спрощує вказану процедуру та допомагає вирішити зазначене питання в сучасних умовах життя українців, зокрема в разі перебування одного з батьків на службі у Збройних Силах України.

Отже, попри те, що чинною нині є спрощена процедура отримання дозволу на виїзд дітей за кордон, захист прав дітей і питання незаконного їх вивезення з України залишається під охороною держави.

Водночас згадані вище Правила свідчать, що в батьків є можливість обрати спосіб отримання дозволу на вивезення дітей з України відповідно до реалій сьогодення.

Щодо питання виїзду осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, за кордон на постійне місце проживання, то воно потребує окреслення додаткового кола дій.

Відповідно до положень ст. 4 Закону України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України" оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання здійснюють територіальні представництва Державної міграційної служби.

Процедуру прийому й розгляду заяв про оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання, ухвалення за ними рішень і виконання ухвалених рішень визначено Порядком провадження за заявами про оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання, затвердженим наказом МВС України від 16.08.2016 р. № 816.

З викладеного вбачається, що порядок оформлення документів для вивезення дітей за кордон на постійне місце проживання є більш складним та потребує особливої уваги з боку батьків, а також ефективної роботи представників держави.

Отже, чинне законодавче врегулювання порядку отримання дозволу на перетинання дитиною українського кордону свідчить про те, що держава сприяє його вирішенню відповідно до потреб і сучасних реалій воєнного стану, який продовжує діяти на цей час. Водночас навіть спрощена процедура отримання дозволу на виїзд дітей за кордон не порушує їхніх прав та унеможлиблює незаконне вивезення за кордон.

© ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2024

У разі цитування або іншого використання матеріалів, розміщених у цьому продукті ЛІГА:ЗАКОН, посилання на ЛІГА:ЗАКОН обов'язкове. Повне або часткове відтворення чи тиражування будь-яким способом цих матеріалів без письмового дозволу ТОВ "ЛІГА ЗАКОН" заборонено.

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2024

© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2024